

Wolters Kluwer

**Stichting Pensioenfonds
Wolters Kluwer Nederland**

**Reglement
verantwoordingsorgaan**

In werking :

01-01-2018

Artikel 1 - Begripsbepalingen:

1. In dit reglement zijn - voor zover niet anders blijkt - de begripsbepalingen zoals opgenomen in artikel 1 van de statuten van de Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland van toepassing.
2. Verantwoordingsorgaan : het verantwoordingsorgaan als bedoeld in artikel 16 van de statuten van het pensioenfonds.
3. Kiesgroep : de deelnemers dan wel de pensioengerechtigden.
4. Deelnemer : de werknemer die op grond van een pensioenovereenkomst pensioenaanspraken verwerft jegens het pensioenfonds;
5. Intern toezicht : het intern toezicht als bedoeld in artikel 19 van de statuten van het pensioenfonds.

Artikel 2 - Algemene bepalingen:

1. Het bestuur is verantwoordelijk voor het instellen van een verantwoordingsorgaan.
2. Het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan is niet verenigbaar met een andere functie binnen het pensioenfonds.
3. De leden zijn verplicht zich te houden aan de bepalingen van het reglement.

Artikel 3 - Samenstelling verantwoordingsorgaan:

1. Voorafgaand aan de eerste verkiezing van de leden van het verantwoordingsorgaan en vervolgens steeds na vier jaren stelt het bestuur het aantal leden van het verantwoordingsorgaan vast.
2. Tevens stelt het bestuur de zetelverdeling tussen de vertegenwoordigers van de beide kiesgroepen vast naar evenredigheid van hun omvang per 31 december van het voorafgaande kalenderjaar, met dien verstande dat elke kiesgroep minimaal twee zetels heeft. Een eventuele restzetel komt ten gunste van de kiesgroep met het hoogste restpercentage. Is het restpercentage voor beide kiesgroepen gelijk dan beslist het lot.
3. De leden van het verantwoordingsorgaan worden als volgt benoemd:
 - a. vertegenwoordiger(s) van Wolters Kluwer: te benoemen door Wolters Kluwer;
 - b. vertegenwoordiger(s) van de deelnemers: via verkiezingen te benoemen door de deelnemers;
 - c. vertegenwoordiger(s) van de pensioengerechtigden: via verkiezingen te benoemen door de pensioengerechtigden.
4. Het pensioenfonds kent een profielschets voor (nieuwe) leden van het verantwoordingsorgaan, waarin de vereiste vaardigheden, ervaring, competenties en kennis zijn opgenomen. Het bestuur toetst of een kandidaat aan de vereisten zoals gesteld in de profielschets voldoet. Pas nadat de kandidaat voldoende geschikt is bevonden kan de kandidaat worden voorgedragen.

5. De (gewezen) kandidaten en leden van het verantwoordingsorgaan genieten de ontslagbescherming als bedoeld in artikel 20 van de statuten.

Artikel 4 - Verkiezingen leden verantwoordingsorgaan:

1. De verkiezing van leden van het verantwoordingsorgaan vindt plaats op een door het bestuur te bepalen datum.
2. Uiterlijk acht weken voor de datum van de verkiezing deelt het bestuur aan de deelnemers en pensioengerechtigden mee:
 - a. de datum van de verkiezing;
 - b. het aantal leden van het verantwoordingsorgaan en de zetelverdeling als bedoeld in artikel 3;
 - c. de namen van de door het bestuur per kiesgroep voorgedragen kandidaten middels aaneensluitend genummerde kandidatenlijsten. Bij het samenstellen van de kandidatenlijsten zal zoveel mogelijk rekening worden gehouden met een spreiding van leden van het verantwoordingsorgaan over (plaatsen van vestiging van) de verschillende gelieerde ondernemingen waarbij betrokkene in dienst is c.q. is geweest.
3. Tot uiterlijk vier weken voor de datum van de verkiezing kunnen door de deelnemers en de pensioengerechtigden kandidaten voor hun kiesgroep worden voorgedragen. Een dergelijke voordracht dient per kandidaat voorzien te zijn van ten minste vijftien handtekeningen van deelnemers respectievelijk pensioengerechtigden alsmede van een schriftelijke bereidstellingsverklaring van iedere voorgedragen kandidaat.
4. Kandidaten voor een kiesgroep dienen deel uit te maken van die kiesgroep.

Artikel 5 - Stemningsprocedure:

1. Indien er voor een kiesgroep evenveel kandidaten zijn voorgedragen als er zetels voor die kiesgroep zijn vastgesteld, zijn deze kandidaten zonder verdere stemming gekozen
2. Indien er voor een kiesgroep door het bestuur overeenkomstig artikel 4 lid 2 sub c meer kandidaten zijn voorgedragen dan er zetels voor die kiesgroep zijn vastgesteld en er geen voordracht heeft plaatsgevonden overeenkomstig artikel 4 lid 3 zijn de kandidaten één t/m het getal van de kandidatenlijst, overeenkomend met het aantal zetels, gekozen als lid en de overige kandidaten als reservelid in de op de kandidatenlijst voorkomende volgorde.
3. Indien er voor een kiesgroep een voordracht heeft plaatsgevonden overeenkomstig artikel 4 lid 3 en indien lid 1 van dit artikel niet van toepassing is, wordt een schriftelijke stemming onder die kiesgroep gehouden.
4. In de in lid 3 hiervoor bedoelde situatie zendt het bestuur uiterlijk twee weken voor de datum van de verkiezing aan iedere kiesgerechtigde een stembiljet.
5. Elke kiesgerechtigde heeft zoveel stemmen als er vacatures te vervullen zijn in de desbetreffende kiesgroep. Per kandidaat mag slechts één stem uitgebracht worden.

6. De stembiljetten dienen uiterlijk op de datum van de verkiezing door het bestuur te zijn ontvangen.
7. Per kiesgroep wordt door het bestuur vastgesteld welke kandidaten achtereenvolgens het hoogste aantal stemmen op zich hebben verenigd. Daartoe wordt door het bestuur een stembureau ingesteld, waarin ten minste één deelnemer, niet lid zijnde van het bestuur, en één pensioengerechtigde zitting hebben.
8. Bij staking van stemmen beslist het lot. Blanco, onjuist of onvolledig ingevulde stembiljetten tellen niet mee voor de uitslag van de verkiezing. Onder onvolledig ingevulde stembiljetten wordt onder andere verstaan stembiljetten waarop niet van alle stemmen, als bedoeld in lid 4 hiervoor, gebruik is gemaakt.
9. De kandidaten die overeenkomstig de hiervoor bedoelde verkiezing niet als lid zijn gekozen, zijn gekozen als reservelid in de in lid 7 en 8 hiervoor bedoelde volgorde.
10. De uitslag van de verkiezing wordt binnen drie weken na de verkiezingsuitslag aan de deelnemers en pensioengerechtigden bekend gemaakt.

Artikel 6 - Zittingsperiode

1. De leden van het verantwoordingsorgaan hebben zitting voor een periode van vier jaar. Zij zijn daarna terstond herkiesbaar. Er is geen maximale zittingsduur. Tussentijds vervalt het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan door overlijden, bedanken, beëindiging van het deelnemerschap dan wel beëindiging van de pensioenuitkering, bij aanvaarding van een functie binnen het pensioenfonds of bij ontslag (gehoord hebbende het bestuur) door het verantwoordingsorgaan.
2. Een tussentijdse vacature wordt vervuld door het eerst in aanmerking komend reservelid in de volgorde van de kandidatenlijsten als bedoeld in artikel 4 lid 2 sub c dan wel de verkiezingsuitkomst als bedoeld in artikel 5 lid 10.
3. Indien er geen reservelid is, dan vindt voorziening in de vacature plaats zoveel mogelijk overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 4 en 5, tenzij binnen 6 maanden de zittingsperiode als bedoeld in lid 1 afloopt.
4. In het geval van de vervulling van een tussentijdse vacature zal de alsdan benoemde opvolger zitting hebben voor het resterende deel van de dan lopende periode.
5. Gedurende het bestaan van één of meer vacatures blijft het verantwoordingsorgaan wettig samengesteld en behoudt hij zijn volledige bevoegdheid.

Artikel 7 - Geheimhouding en bezoldiging

1. De leden en reserveleden van het verantwoordingsorgaan zijn geheimhouding verschuldigd omtrent gegevens, waarvan zij uit hoofde van hun (reserve-) lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan kennis dragen.
2. De leden en reserveleden van het verantwoordingsorgaan genieten als zodanig een bezoldiging zoals vastgelegd in het beloningsbeleid van het pensioenfonds. Reis- en

verblijfskosten en andere uitgaven van leden en reserveleden die geen dienstverband met Wolters Kluwer hebben welke in het belang van het pensioenfonds zijn gedaan, worden door het pensioenfonds vergoed, een en ander na voorafgaande goedkeuring van het bestuur.

Artikel 8 - Rechten en bevoegdheden verantwoordingsorgaan en verplichtingen bestuur

1. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid om na afloop van ieder boekjaar een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het (concept) bestuursverslag, de (concept) jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht zoals bedoeld in artikel 19 van de statuten, over het door het bestuur uitgevoerde beleid alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst.
2. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid, de wijze waarop het beleid is uitgevoerd en over de naleving van de Code pensioenfonds.
3. Het bestuur bespreekt ten minste tweemaal per jaar het gevoerde beleid en de resultaten met het verantwoordingsorgaan. Naast deze vergaderingen worden er tussentijds op kwartaalbasis besprekingen georganiseerd voor (een delegatie van) het bestuur, (een delegatie van) het verantwoordingsorgaan en de directeur waarin aangelegenheden aan de orde worden gesteld waarover het bestuur en/of het verantwoordingsorgaan overleg wenselijk achten.
4. Voor het oordeel van het verantwoordingsorgaan is doorslaggevend of het bestuur heeft voldaan aan de opdracht tot een evenwichtige belangenbehartiging als omschreven in artikel 12 lid 6 van de statuten. Dit oordeel wordt, samen met de uitslag van de stemming en de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag van het pensioenfonds opgenomen. Het verantwoordingsorgaan streeft ernaar een unaniem oordeel te geven.
5. Het bestuur vraagt het in het eerste lid bedoelde oordeel en verstrekt de voor het geven van het oordeel benodigde stukken uiterlijk vier weken voor de eerste juli (of een eerdere vooraf met elkaar afgesproken datum) van ieder boekjaar volgend op het boekjaar waarop het oordeel betrekking heeft. Het verantwoordingsorgaan geeft het in het eerste lid bedoelde oordeel niet dan nadat over de betrokken aangelegenheden ten minste eenmaal overleg is gepleegd in een vergadering met het bestuur van het pensioenfonds.
6. Het in het eerste lid bedoelde oordeel wordt door het verantwoordingsorgaan gegeven binnen twee weken nadat het oordeel door het bestuur is gevraagd. Indien het verantwoordingsorgaan buiten de in de vorige zin gestelde termijn haar oordeel heeft gegeven, zal dit oordeel worden opgenomen in het jaarverslag van het volgende boekjaar.
7. Behalve het geven van een oordeel over het handelen van het bestuur, als bedoeld in lid 1, heeft het verantwoordingsorgaan recht op:
 - a. overleg met het bestuur;
 - b. overleg met het intern toezicht;
 - c. overleg met de externe accountant en de externe certificerende actuaaris;
 - d. informatie;

- e. een schriftelijke en beargumenteerde reactie op het oordeel dat het verantwoordingsorgaan heeft gegeven over het door het bestuur uitgevoerde beleid.

Een en ander voor zover dit nodig is voor de vervulling van de taak van het verantwoordingsorgaan.

8. Het recht op informatie als bedoeld in lid 7 onder d heeft betrekking op:
- de verplichting van het bestuur om desgevraagd aan het verantwoordingsorgaan tijdig alle inlichtingen te verstrekken, die deze voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijze nodig heeft. De inlichtingen worden desgevraagd schriftelijk verstrekt;
 - de actuariële en bedrijfstechnische nota (hierna: "de nota");
 - ten minste tweemaal per jaar, mondeling of schriftelijk, ten behoeve van het overleg met het verantwoordingsorgaan algemene gegevens omtrent het gevoerde beleid en de resultaten daarvan in het verstreken tijdvak en beleidskeuzes voor de toekomst;
 - de advies- en instemmingsrechten van het verantwoordingsorgaan als bedoeld in artikel 16 lid 10 van de statuten. De tekst van dit artikel is als bijlage aan dit reglement gehecht.
9. Het verantwoordingsorgaan heeft recht advies uit te brengen over:
- a. het nemen van maatregelen van algemene strekking;
 - b. wijzigingen van de statuten en reglementen van het pensioenfonds;
 - c. vaststelling van het bestuursverslag, de jaarrekening, de begroting, de nota en een herstelplan;
 - d. vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten, indien de financiële toestand van het pensioenfonds daartoe aanleiding geeft;
 - e. het vaststellen of wijzigen van het toeslagbeleid, hoe ook genaamd;
 - f. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
 - g. het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
 - h. het terugstorten van premie of geven van een premiekorting;
 - i. de vorm en inrichting van het intern toezicht;
 - j. het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenregeling;
 - k. het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
 - l. de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

Met inachtneming van artikel 12 lid 9 en artikel 26 van de statuten heeft het verantwoordingsorgaan instemmingsrecht over elk voorgenomen besluit van het bestuur tot:

- m. het beleid inzake beloningen;
- n. ontbinding, fusie en splitsing van het pensioenfonds;
- o. het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm;
- p. samenvoeging van pensioenfondsen als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet.

Het advies van het verantwoordingsorgaan moet op zodanig tijdstip worden gevraagd dat het van wezenlijke invloed kan zijn op het betreffende besluit. Bij het

vragen van advies wordt aan het verantwoordingsorgaan een overzicht verstrekt van de beweegredenen voor het besluit, alsmede van de gevolgen die het besluit naar te verwachten valt voor de belanghebbenden bij het pensioenfonds zal hebben.

Per onderdeel van een aan het bestuur verstrekt advies zal de uitslag van de stemming aan het bestuur kenbaar worden gemaakt.

Artikel 9 - Vergaderingen

1. Het verantwoordingsorgaan wijst uit zijn midden een voorzitter en een secretaris aan.
2. Het verantwoordingsorgaan vergadert zo dikwijls als de voorzitter dan wel ten minste één/vierde gedeelte van het aantal leden van het verantwoordingsorgaan zulks wenselijk acht, doch tenminste een keer per jaar.
3. Vergaderingen van het verantwoordingsorgaan worden door de secretaris bijeengeroepen door middel van een schriftelijke convocatie, vermeldende tijd en plaats van de vergadering en de te behandelen onderwerpen op een termijn van ten minste veertien dagen. Indien het verantwoordingsorgaan voltallig bijeen is, kunnen besluiten worden genomen ook indien niet voldaan is aan de formaliteiten voor het bijeenroepen van de vergadering.
4. Het verantwoordingsorgaan kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits ieder lid in de gelegenheid is om over het betreffende zijn stem uit te brengen.
5. Bij ontstentenis van de voorzitter kiest het verantwoordingsorgaan uit de aanwezige leden een voorzitter voor de desbetreffende vergadering.
6. Het verantwoordingsorgaan neemt zijn besluiten met volstreekte meerderheid van stemmen, met dien verstande dat bij staken van stemmen omtrent personen het lot beslist en dat bij staken van stemmen over zaken het voorstel is verworpen. Bij het stemmen over personen geldt dat artikel 7 lid 1 van de statuten in acht genomen moet worden.
7. Van iedere vergadering van het verantwoordingsorgaan worden door de secretaris notulen gehouden, die tijdens de volgende vergadering na goedkeuring worden ondertekend door de voorzitter en de secretaris.
8. Bij ontstentenis van de secretaris kiest het verantwoordingsorgaan uit de aanwezige leden een secretaris voor de desbetreffende vergadering.
9. Het bestuur en het verantwoordingsorgaan komen ten minste tweemaal per jaar in de vergadering bijeen, welke vergadering wordt geleid door de voorzitter van het bestuur. De secretaris van het bestuur houdt de notulen bij die in een volgende vergadering ten blijke van goedkeuring door het verantwoordingsorgaan door de voorzitter en de secretaris van het bestuur worden ondertekend. Tijdens deze vergaderingen worden aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het verantwoordingsorgaan overleg wenselijk acht. In een van deze vergaderingen zal het handelen van het bestuur van het pensioenfonds, zoals bedoeld in artikel 8 lid 1 en 2 van dit reglement, worden besproken.

Artikel 10 - Functioneren van het verantwoordingsorgaan:

Het verantwoordingsorgaan stelt een procedure vast voor een periodieke evaluatie van het functioneren van het verantwoordingsorgaan als geheel.

Artikel 11 - Overig:

1. Mededelingen aan de deelnemers en/of de pensioengerechtigden in het kader van dit reglement geschieden ter beoordeling van het bestuur òf schriftelijk aan alle deelnemers en/of de pensioengerechtigden, òf - wat betreft de deelnemers - middels een bedrijfsperiodiek dan wel middels publicatie op de daarvoor bestemde plaatsen bij Wolters Kluwer.
2. In afwijking van het bepaalde in artikel 5 leden 3 en 5 kan verkiezing van leden van het verantwoordingsorgaan door de deelnemers ook plaatsvinden in een vergadering van deelnemers. Het bestuur zal hiervan tijdig bericht geven aan de deelnemers en de verkiezing als agendapunt op de agenda van de vergadering van deelnemers vermelden.
3. Op het verantwoordingsorgaan is het bepaalde in artikel 16,17 en 18 van de statuten van het pensioenfonds van toepassing. De tekst van deze artikelen is als bijlage aan dit reglement gehecht.
4. In alle gevallen waarin dit reglement en/of de statuten van het pensioenfonds niet voorzien, alsmede in alle geschillen omtrent de uitleg van dit reglement, beslist het bestuur.
5. Het reglement verantwoordingsorgaan wordt vastgesteld door het bestuur. Dit reglement kan door het bestuur worden gewijzigd na advies van het verantwoordingsorgaan ingewonnen te hebben.

Artikel 12 - Beroepsrecht

1. Het verantwoordingsorgaan kan bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof te Amsterdam beroep instellen tegen een bestuursbesluit met betrekking tot de aangelegenheden als bedoeld in artikel 115a lid 3 van de Pensioenwet. Het beroep kan worden ingesteld ingeval het verantwoordingsorgaan met betrekking tot het besluit niet in de gelegenheid is gesteld advies uit te brengen dan wel ingeval het besluit niet in overeenstemming is met het verstrekte advies dan wel ingeval feiten en omstandigheden bekend zijn geworden die, waren zij aan het verantwoordingsorgaan bekend geweest ten tijde van het uitbrengen van het advies, aanleiding zouden zijn geweest om dat advies niet uit te brengen zoals het is uitgebracht. Het beroep kan uitsluitend worden ingesteld terzake dat het bestuur bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot het besluit had kunnen komen.
2. Ook een geleding binnen het verantwoordingsorgaan kan bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof te Amsterdam beroep instellen tegen een bestuursbesluit als bedoeld in artikel 115a lid 3 van de Pensioenwet, wanneer het besluit van het bestuur niet in overeenstemming is met het advies van het verantwoordingsorgaan. Onder een geleding wordt verstaan de vertegenwoordiger(s) van de deelnemers,

van de werkgever dan wel van de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan.

3. Het beroep dient te worden ingediend bij verzoekschrift, binnen acht weken nadat het verantwoordingsorgaan van het besluit in kennis is gesteld. Het bestuur wordt van het ingestelde beroep in kennis gesteld. De Ondernemingskamer behandelt het verzoek met de meeste spoed. Indien de Ondernemingskamer het beroep gegrond bevindt, kan zij, indien het verantwoordingsorgaan daarom heeft verzocht, een of meer van de volgende voorzieningen treffen:
 - a. het opleggen van de verplichting aan het bestuur om het besluit geheel of gedeeltelijk in te trekken, alsmede om aan te wijzen gevolgen van dat besluit ongedaan te maken;
 - b. het opleggen van een verbod aan het bestuur om handelingen te verrichten of te doen verrichten ter uitvoering van het besluit of onderdelen ervan.Nadat het verzoek is ingediend, kan de Ondernemingskamer, zo nodig direct, voorlopige voorzieningen treffen. Van een beschikking van de Ondernemingskamer staat uitsluitend beroep in cassatie open.
4. De kosten van het voeren van rechtsgedingen als bedoeld in lid 2 door het verantwoordingsorgaan komen ten laste van het pensioenfonds, indien die kosten redelijkerwijs noodzakelijk zijn voor de vervulling van de taak van het verantwoordingsorgaan en het bestuur van de te maken kosten vooraf in kennis is gesteld. In rechtsgedingen tussen het pensioenfonds en het verantwoordingsorgaan kan het verantwoordingsorgaan niet in de proceskosten worden veroordeeld.

Artikel 13 - Voorzieningen:

Het bestuur stelt jaarlijks een budget vast voor het verantwoordingsorgaan, voor onder andere opleiding en secretariële ondersteuning vanwege het pensioenfonds. Het pensioenfonds zal kosten die buiten het budget vallen uitsluitend vergoeden indien het verantwoordingsorgaan hiervoor vooraf toestemming heeft verkregen van het bestuur.

Artikel 14 - Vaststelling en wijziging

Dit reglement wordt vastgesteld door het bestuur. Het reglement verantwoordingsorgaan kan door het bestuur worden gewijzigd na advies van het verantwoordingsorgaan ingewonnen te hebben.

Artikel 15 - Inwerkingtreding

Dit reglement is in werking getreden op 1 januari 2018.

Bijlage bij het Reglement Verantwoordingsorgaan:

Tekst van artikelen 16 (Verantwoordingsorgaan), 17 (Verantwoordingsorgaan-vergadering) en 18 (Vergadering bestuur en verantwoordingsorgaan) van de statuten per 1 januari 2018.

Bijlage : artikelen 16, 17 en 18 uit de statuten van 1 januari 2018:

Artikel 16. Verantwoordingsorgaan

1. Het pensioenfonds stelt een verantwoordingsorgaan in.
2. Het bestuur stelt het aantal leden van het verantwoordingsorgaan vast, waarbij als peildatum wordt aangehouden eenendertig december van het jaar voorafgaande aan de benoeming casu quo verkiezing. In het verantwoordingsorgaan zijn de deelnemers, de pensioengerechtigden en Wolters Kluwer vertegenwoordigd. In het verantwoordingsorgaan moeten de deelnemers en pensioengerechtigden evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen zijn vertegenwoordigd.
3. De leden van het verantwoordingsorgaan worden als volgt benoemd:
 - a. vertegenwoordiger(s) van Wolters Kluwer: te benoemen door de directie;
 - b. vertegenwoordiger(s) van de deelnemers: via verkiezingen te benoemen door de deelnemers;
 - c. vertegenwoordiger(s) van de pensioengerechtigden: via verkiezingen te benoemen door de pensioengerechtigden.
4. De verkiezings- en stemmingsprocedure van de leden van het verantwoordingsorgaan vindt plaats overeenkomstig een "Reglement Verantwoordingsorgaan". Dit reglement wordt vastgesteld door het bestuur en kan door het bestuur worden gewijzigd na advies van het verantwoordingsorgaan ingewonnen te hebben.
5. De leden van het verantwoordingsorgaan hebben zitting voor een periode van maximaal vier jaar. In het "Reglement Verantwoordingsorgaan" is bepaald hoe vaak een lid van het verantwoordingsorgaan kan worden herbenoemd.
6. Het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan eindigt:
 - a. in geval van overlijden;
 - b. bij periodieke aftreding;
 - c. in geval van bedanken;
 - d. indien niet meer wordt voldaan aan de definitie van deelnemer als bedoeld in artikel 1 van de statuten indien dit het lid namens de deelnemers betreft;

- e. indien niet meer wordt voldaan aan de definitie van pensioengerechtigde als bedoeld in artikel 1 van de statuten indien dit het lid namens de pensioengerechtigden betreft;
 - f. indien een andere functie binnen het pensioenfonds wordt aanvaard;
 - g. ingeval van ontslag door het verantwoordingsorgaan, gehoord hebbende het bestuur. Bij ontslag is het bepaalde in artikel 9 van overeenkomstige toepassing.
7. Het verantwoordingsorgaan wijst uit zijn midden een voorzitter en een secretaris aan.
8. Op de (reserve-)leden van het verantwoordingsorgaan is het bepaalde in artikel 12 leden 8 en 9 van overeenkomstige toepassing.
9. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het bestuursverslag opgenomen.
10. Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur gevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen, maar in ieder geval over elk voorgenomen besluit van het bestuur tot:
- a. het nemen van maatregelen van algemene strekking;
 - b. wijziging van de statuten en reglementen van het pensioenfonds;
 - c. vaststelling van het bestuursverslag, de jaarrekening, de begroting, de nota en een herstelplan;
 - d. vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten, indien de financiële toestand van het pensioenfonds daartoe aanleiding geeft;
 - e. het vaststellen of wijzigen van het toeslagbeleid, hoe ook genaamd;
 - f. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
 - g. het sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst;
 - h. het terugstorten van premie of geven van een premiekorting;

- i. de vorm en inrichting van het intern toezicht;
- j. het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenregeling;
- k. het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- l. de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

Met inachtneming van artikel 12 lid 9 en 26 van de statuten heeft het verantwoordingsorgaan instemmingsrecht over elk voorgenomen besluit van het bestuur tot:

- m. het beleid inzake beloningen;
 - n. ontbinding, fusie en splitsing van het pensioenfonds;
 - o. het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm;
 - p. samenvoeging van pensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet.
11. Het advies van het verantwoordingsorgaan moet op een zodanig tijdstip worden gevraagd dat het van wezenlijke invloed kan zijn op de besluitvorming binnen het bestuur.
12. Het bestuur informeert het verantwoordingsorgaan onverwijld schriftelijk over:
- a. de verplichting tot het opstellen van een herstelplan;
 - b. de aanstelling van een bewindvoerder; en
 - c. de beëindiging van de situatie waarin de bevoegdheidsuitoefening van alle dan wel van bepaalde organen van het pensioenfonds is gebonden aan toestemming van een of meer door de toezichthouder aangewezen personen.
13. Het bestuur is verplicht desgevraagd aan het verantwoordingsorgaan tijdig alle inlichtingen en gegevens te verstrekken die deze voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijze nodig heeft. De inlichtingen worden desgevraagd schriftelijk verstrekt.
14. Het bestuur staat het verantwoordingsorgaan het gebruik van voorzieningen toe, voor zover dat redelijkerwijs nodig is voor de vervulling van zijn taken.

Artikel 17. Verantwoordingsorgaanvergadering

1. Het verantwoordingsorgaan vergadert zo dikwijls als de voorzitter dan wel ten minste een/vierde gedeelte van het aantal leden of een volledige geleding zulks wenselijk acht. Een vergadering op verzoek van de leden van het verantwoordingsorgaan moet gehouden worden binnen twee maanden nadat het verzoek gedaan is.
2. Een vergadering van het verantwoordingsorgaan wordt eveneens bijeengeroepen op grond van het bepaalde in de artikelen 9 lid 2, 21 lid 2 en 26 lid 1.
3. De vergadering zal uitsluitend bevoegd zijn tot het nemen van besluiten over onderwerpen vermeld op de agenda van de desbetreffende vergadering. Besluiten genomen in een vergadering waarin geen der bestuursleden aanwezig was, worden onverwijld schriftelijk ter kennis van het bestuur gebracht.
4. Elk ter vergadering aanwezig lid van het verantwoordingsorgaan heeft recht op het uitbrengen van een stem met inachtneming van het hierna in lid 5 bepaalde. De stemming vindt plaats op een door de voorzitter te bepalen wijze met dien verstande dat stemmen over personen altijd schriftelijk plaatsvindt. Blanco stemmen zijn ongeldig.
5. De leden van het verantwoordingsorgaan kunnen via een schriftelijke volmacht aan een medelid van het verantwoordingsorgaan hun stem uitbrengen.
6. Op het verantwoordingsorgaan is het bepaalde in artikel 14 lid 3 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 18. Vergadering bestuur en verantwoordingsorgaan

1. Het bestuur en het verantwoordingsorgaan komen ten minste tweemaal per jaar in een gezamenlijke vergadering bijeen, welke vergadering wordt geleid door de voorzitter van het bestuur. Tijdens deze vergaderingen worden aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het verantwoordingsorgaan overleg wenselijk acht. Ten minste eenmaal per jaar wordt een vergadering gehouden in welke vergadering het bestuur verslag uitbrengt omtrent de gang van zaken over het afgelopen boekjaar.

2. De voorzitter van het bestuur leidt de vergadering. De secretaris van het bestuur houdt de notulen bij die in een volgende vergadering ten blijke van goedkeuring door het verantwoordingsorgaan door de voorzitter en secretaris van het bestuur worden ondertekend.

3. Voor zover van toepassing geschiedt de vergadering overeenkomstig de bepalingen van artikel 17.